13.10.2020

Eduskunta
sivistys- ja tiedejaosto

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

VaV:n sivistys- ja tiedejaoston kuuleminen 14.10.2020 klo 9.30

Teema: Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus (luku 29.10.): Talousarvioesityksen painotukset/kipupisteet sekä lisäksi toimenpiteet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon turvaamiseksi, ml. etäopetuksen vaikutus oppimistuloksiin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua vuoden 2021 talousarviosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön budjetti kasvaa edelliseen vuoteen 136 miljoonalla, mikä on hyvä suunta ottaen huomioon kahden edellisen hallituskauden noin kahteen miljardiin euroon nousevat leikkaukset. Kasvatus, koulutus ja tutkimus kaipaavat kipeästi vakaata perusrahoitusta, jonka nostamiselle on laadittava koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä pitkän aikavälin kasvuohjelma.

OAJ kiittää, että budjettiesitys sisältää mittavat kertaluonteiset rahat varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvon vahvistamiseen.

Hallitus on sitoutunut tki-tiekartan tavoitteeseen nostaa tki-panostukset neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Jotta tavoitteeseen voidaan päästä, olisi rahoitustason nosto aloitettava jo ensi vuoden budjetissa. Jatkuvan oppimisen uudistusta on valmisteltu jo useita vuosia, mutta tulokset ja panostukset ovat tässäkin budjetissa jäämässä laihoiksi. EU:n elvytyspaketista odotetaankin mittavia resursseja näihin.

Oppivelvollisuuden laajentaminen vaativa uudistus

Tulevan budjettivuoden merkittävin uudistus on oppivelvollisuuden laajentaminen, jota OAJ lähtökohtaisesti kannattaa. Huoli uudistuksen rahoituksen riittävyydestä on kuitenkin suuri. Rahoituksen riittävyyttä on seurattava alusta asti tarkoin ja kohdennettava rahoitusta havaittuihin puutekohtiin välittömästi lisäbudjettien kautta.

Ensi vuodelle osoitettu 22 miljoonaa euroa on merkittävästi pienempi suhteessa seuraavien vuosien suunnitelmaan, eikä se ota huomioon, ettei hankintoja opiskelijoille tai uusien virkojen ja toimien perustamista voida tehdä tasaisesti läpi lukuvuoden. Suurin tarve rahoitukselle on 1.8.2021, jolloin ensimmäistä kertaa oppivelvollisuuteen ja maksuttomaan toiseen asteeseen luotavat rakenteet, tarvittavat materiaalit ja tietokoneet sekä muut välineet on oltava valmiina opintonsa aloittaville.

Myös aikataulu asettaa haasteita, koska opetusalalla kaikki arjen voimavarat menevät koronan kanssa kamppailuun ja monet oppijat ovat jääneet jälkeen tavoitteistaan. Opettajat ovat uupuneita ainaiseen poikkeustilaan ja sen tuomiin haasteisiin.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää, että myös varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen panostetaan, jotta niiden aikana jokainen oppija saavuttaa toisen asteen opintojen vaatimat perustaidot. Oppivelvolliset, jotka ovat tarvinneet tukea perusopetuksen aikana, tarvitsevat sitä edelleen myös toisella asteella. Perusopetuksen oppilaista yleisessä tuessa osa-aikaista erityisopetusta lukuvuonna 2017–2018 sai yli puolet oppilaista. Tehostetun tuen oppilaista 74 prosentilla tukeen sisältyi osa-aikaista erityisopetusta ja 55 prosentilla tukiopetusta. Tuen tarve ei katoa.

OAJ vaatii, että yhtenäisen oppimisen tuen järjestelmä ulotetaan myös toiselle asteelle eli opiskelijoille säädetään oikeus tukiopetukseen sekä osa-aikaiseen erityisopetukseen oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä. Tuen uudistamisen vaatima rahoitus saataisi laskemalla maksuttomiin matkoihin oikeutettujen ikärajaa 20 vuodesta 18 vuoteen.

Koronan tuomat haasteet koulutukselle ja koronatukien kohdentuminen

OAJ huomauttaa, ettei vuodelle 2020 suunnattua koronatukea aiota jatkaa enää 2021, vaikka oppimisen vajeet jatkunevat kauas tulevaan vuoteen tilanteen ollessa parhaillaankin huononemassa. Vaikka epidemia saataisiin hallintaan seuraavan vuoden kuluessa, ei se poista tarvetta tehostetulle lisä- ja -tukiopetuksen ja tuen antamiselle eri koulutusasteilla. OAJ edellyttää, että eduskunta seuraa tilannetta ja hallitus osoittaa tähän lisärahoitusta viimeistään lisätalousarvioissa.

Näin nopealla aikataululla ei ole saatavissa oppimistulosmittauksia korona-ajan tai lisääntyneen etäopetuksen vaikutuksista oppimistuloksiin. Kuitenkin OAJ tekemien laajojen (tuhansia vastaajia) opettajakyselyiden perusteella ja pohjautuen opettajien arvioon, on koronan aiheuttamista poikkeusoloista syntynyt huomattavia oppimisvajeita. Kyselyiden perusteella yli puolet perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen opettajista arvioi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia (mm. heikompia oppimistuloksia, vaikeuksia opintojen etenemisessä, myöhempää huomattavaa lisätuen tarvetta) aiheutuneen oppijoilleen. Pääosin näitä kielteisiä vaikutuksia arvioitiin aiheutuneen yksittäisille oppijoille, usein niille, joilla jo normaalioloissa on opinnoissa haasteita. Oppimisen pulmien ohella opettajakyselyt toivat esiin myös huolen opetukseen osallistumattomuudesta ja yksittäisten oppijoiden tavoittamattomuudesta. Opettajien arvio kuitenkin alleviivaa oppimisvajeiden paikkaamiseen kohdistettavien lisäresurssien tarvetta. Lähiopetuksen käynnistyminen syksyllä on koettu hyväksi, mutta samalla huoli turvallisuudesta on lisääntynyt. Poikkeusjärjestelyt aiheuttavat lisätyötä ja suositusten noudattaminen on vaativaa.

Valtion jakama koronatuki on OAJ:n selvityksen mukaan ollut onnistunutta, sillä se on suuntautunut pääosin oppimisen tukemiseen, kuten oli tarkoitus. Perusopetuksessa koronatukea on käytetty yli puolessa kuntia uusien opettajien rekrytointiin, nykyisten opettajien lisätunteihin, tukiopetukseen ja avustajapalveluihin. Tuen avulla on palkattu mm.

laaja-alaisia erityisopettajia, resurssiopettajia ja opinto-ohjaajia. Tuen tärkeimpänä tarkoituksena on kuitenkin ollut juuri oppimisvajeen paikkaaminen, mikä OAJ:n näkemyksen mukaan on tehtävissä vain opetuksen keinoin. Siksi, mikäli saman suuntaista tukea jatketaan, on se entistä tarkemmin kohdennettava opetukseen (tuki-, erityis-, samanaikaisopetukseen jne.).

Tuen myöntämisperusteissa opettajia lomauttavilta kunnilta uhattiin periä tuet takaisin. Tämä ehto oli merkittävä, sillä se johti yli sadassa kunnassa suunniteltujen lomautusten perumiseen tai ainakin siirtämiseen. OAJ pitää ehdottoman tärkeänä, että ehtoa noudatetaan niiden kuntien osalta, jotka saivat koronaepidemian aiheuttamien oppimisvajeiden paikkaamiseen avustusta, mutta jotka ehdosta huolimatta toteuttivat suunnitellut lomautukset. Esimerkiksi Seinäjoki ja Kouvola lomauttavat oppilaille tutut opettajat ja palkkaavat samaan aikaan valtion rahalla tilalle erityisopettajia ja yrittävät näin kiertää ehtoja. Kyseessä on hölmöläisen peiton jatkaminen, eikä tällaisella kikkailulla kouluissa pystytä oppimaan uutta ja paikkaamaan etäopetusjakson puutteita yhtä aikaa.

Tulevaisuusinvestoinnit tulevat tarpeeseen

Hallitusohjelmassa linjatut ja budjettiehdotuksessa huomioidut tulevaisuusinvestoinnit varhaiskasvatuksen sekä koulutuksen laatuun ja tasa-arvoon, Oikeus oppia- ja Oikeus osata-ohjelmat ovat merkittäviä. OAJ odottaa ohjelmien myötä mm. uudistuksia oppimisen tuen lainsäädäntöön ja hallitusohjelmassakin lupailtuja korjauksia tuen toimimattomuuteen sekä erityisopetuksen riittävyyteen sekä opetuksen resursointiin ja ryhmäkokoja koskevaan säätelyyn.

Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta tulevaisuusinvestoinnit tulisi muuttaa jatkossa pysyviksi ja osaksi perusrahoitusta, jotta voidaan turvata laadukkaan opetuksen järjestäminen. Toiminnan jatkuvan parantamisen kannalta, epävarma ja monia hakemuksia vaativa rahoitus, ei ole kannustava eikä tue toiminnan vakautta. Opetushenkilöstöä ei voi palkata pysyviin työsuhteisiin, kehittämisideat eivät muutu arjen toiminnaksi ja jatkuva muutos vie motivaatiota.

Tukipaketti kunnille helpottanee ahdinkoa

Budjetin yhteydessä päätetty 1,45 miljardin euron avustus kunnille vuosille 2020–21 tulee tarpeeseen ja OAJ pitää sitä kannatettavana. Kuntatalouden tila on heikentynyt jo loppuvuodesta 2019 ja koronan myötä kuntien tilanne heikkeni edelleen. Tämä on johtanut useassa kunnassa lomautuksiin, jolla on heikennetty mahdollisuuksia peruspalveluiden tuottamiseen kriisiaikana. Tuen kohdentaminen nostamalla peruspalveluiden valtionosuutta on kannatettavaa.

Päätetty tuki kunnille ei kuitenkaan ratkaise kuntien pitkäaikaista rahoitusvajetta ja edessä on vaikeita vuosia. Kilpailukykysopimuksen yhteydessä sovittu valtionosuusleikkaus jää kuntien vastattavaksi ja se leikkaa kuntien taloutta seuraavien vuosien aikana. Suunniteltu sote-uudistus vie kunnista noin puolet peruspalveluiden valtionosuudesta. Uudistusta

tehtäessä kunnille on tehtävä stressitestit talouden kantokyvyn ennakoimiseksi. Samalla selvitetään jääkö kunnille riittävä rahoituspohja jäljelle jäävien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi. Näin voidaan ennakoida tulevia kriisikuntia ja velvoittaa niitä laatimaan suunnitelma, kuinka laadukkaat palvelut taataan jatkossa itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

Kuntien pitkäjänteiseen kehittämiseen on ryhdyttävä viipymättä. Riihen yhteydessä aloitettu kuntahanke on kannatettava, mikäli sillä saadaan aikaan ratkaisuja kuntien talouden vahvistamiseksi. OAJ edellyttää kunnilta riittävää rahoituspohjaa peruspalveluiden turvaamiseksi. Kuntarakenteen uudistaminen olisi aloitettava viipymättä, jotta turvataan riittävä osaaminen ja väestöpohja, joille palveluita tuotetaan. Enää kahdeksassa kunnassa alle 15-vuotiaiden kuntalaisten määrä kasvaa.

Varhaiskasvatus myötätuulessa

Varhaiskasvatuksen tämänhetkiseen kehitykseen OAJ on varsin tyytyväinen. Edellisellä kaudella säädetty varhaiskasvatuslaki antaa hyvän pohjan laadun kehittämiselle, kunhan varhaiskasvatuksen opettajien riittävyydestä pidetään huolta lisäämällä koulutusmääriä edelleen. Subjektiivisen oikeuden ja aiemman suhdelukumitoituksen palauttaminen olivat hyviä päätöksiä. Oppimisen tuen kehittäminen varhaiskasvatuksesta perusopetukseen on käynnissä työryhmässä ja varhaiskasvatuksessa uudistukselle on varattu myös pysyvä 15 milj. euron rahoitus. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun aloittaminen on myös kannatettava asia.

Vaikka varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on periaatteessa askel oikeaan suuntaan, olisi myönteiset työllisyysvaikutukset olleet saavutettavissa toteuttamalla kauan odotettu perhevapaauudistus. Koska varhaiskasvatus tulisi muuttaa pitkällä aikavälillä osapäiväisesti maksuttomaksi kaikille yli 3-vuotiaille, ei maksujen alentamista saisi sitoa vanhempien tuloihin. Sen sijaan maksujen alentaminen tulisi aloittaa viisivuotaista ja jatkaa ikäluokka kerrallaan alemmas.

Perusopetukseen tarvitaan sitovat opettajamitoitukset

Oikeus oppia -kokonaisuuteen on budjetissa varattu 75 milj. euroa. Tämä sisältää ”Vahvistamme lasten saamaa tukea”-tavoitteen alla kolmiportaisen tuen kehittämisen. OAJ esittää, että oppimisen tuen uudistuksen painopiste on lainsäädännön selkiyttämisessä niin, että tuen portaiden välillä on selkeät erot ja taatut tukitoimet, jotka oppilas aina saa kyseisellä tuen portaalla ollessaan. Tämän lisäksi opettajamitoitus ja ryhmäkokoa pienentävät kertoimet oppilaille tuen tarpeen mukaan varmistavat tuen vaikuttavuuden.

OAJ:n malli kokonaisuudessaan löytyy osoitteesta:
https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2020/oajlla-uusi-malli-oppimisen-tuen-turvaamiseen-varhaiskasvatuksesta-toiselle-asteelle/

Tuen toteutuminen on mahdollista vain, jos säädetään sitovasta opettajamitoituksesta erityisopettajien ja opinto-ohjaajien suhteen. OAJ esittää alkuopetukseen mitoitukseksi yhtä erityisopettajaa 50 oppilasta kohden ja muualle perusopetukseen yhtä erityisopettajaa sataa oppilasta kohden. Nykyiset enimmäisryhmäkoot erityisen tuen oppilaiden kohdalla on pidettävä voimassa. Myös yleisopetuksen ryhmille pitää määritellä enimmäisryhmäkoko, jota pienentävät tehostetun tuen oppilaat kertoimella 1,5 ja erityisen tuen oppilaat kertoimella 2. Tällöin opetusryhmät pysyvät sen kokoisina, että opettajalla on mahdollisuus huomioida yksilöllisesti kaikki tuen tarvitsijat ryhmässään ja inkluusio voi aidosti toteutua.

Koulukiusaamisen ehkäisyyn OAJ esittää opettajamitoitusten lisäksi oman ryhmän tuntien lisäämistä tuntijakoon. Karvin arvioinnit ja muut kiusaamisesta tehdyt selvitykset tukevat sitä, että pienemmät ryhmät ja oppilaiden saama tarvittava tuki parantavat työrauhaa, mikä omalta osaltaan vähentää kiusaamista. Siksi ensisijaiset toimet kiusaamisenkin vähentämiseen ovat opettajamitoitus ja toimiva kolmiportainen tuki. Lisäksi oman ryhmän tunnit 2 vvt alakouluun ja 2 vvt yläkouluun parantaisivat opettajien oppilaantuntemusta ja lisäisivät ryhmähenkeä. On myös tehtävä säädösmuutoksia, jotka esimerkiksi mahdollistavat rehtorille turvallisuuden takaamisen kaikille myös väkivaltatilanteissa.

Lukioissa isot haasteet syksyllä 2021

OAJ on pitkään esittänyt laatukriteerien laatimista lukiokoulutukselle, jotta kaikilla olisi yhteinen käsitys siitä, mitä laadulla tarkoitetaan. Lukiokoulutuksen valtakunnallista laatua on pystyttävä arviomaan yhteneväisin kriteerein ja arviointityökaluin. Laatukriteerityö on käynnistettävä välittömästi nyt kun laatuohjelmaan on päätetty varata myös 15milj. euron rahoitus.

Lukiokoulutuksen yksikköhinnan kehitys on nyt nouseva, mutta rahoituksen aiemmilta vuosilta voimassa oleva leikkaus todellisuudessa leikkaa kokonaisrahoitusta vuosittain ollen edelleen noin 100 miljoonan euron tasoa vuodessa. Tämä aiheuttaa lukiokoulutuksen rahoituksen valumisen entisestään huonossa tilanteessa olevien kuntien varaan.

Leikkausten vaikutukset näkyvät lukioiden arjessa kasvaneina ryhmäkokoina, valinnaisuuden kaventumisena ja lisääntyneenä työuupumuksena. Myös ylioppilastutkinnon kokeiden rajaton uusimisoikeus sekä korkeakoulujen opiskelijavalinnan uudistaminen ovat lisänneet kokeiden suorittamista. Nämä kuormittavat opettajia valvontojen ja kokeiden alustavan arviointityön lisääntymisenä. Hallinnollisen työn lisääntyminen kuormittaa puolestaan rehtoreita. Pelkästään tänä syksynä kokeita tehtiin yli 21 000 enemmän kuin vuosi sitten ja tähän varattu rahoitus on täysin riittämätöntä.

Lukiokoulutuksen rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä lukiouudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja koulutuksen laadun turvaamiseksi. Rahoitus on pikimmiten palautettava vastaamaan koulutuksen järjestämisen todellisia kustannuksia. Vasta rahoituksesta annetun lain 23 b §:n pysyvän poistamisen jälkeen toteutetusta rahoituksen vahvistamisesta voidaan puhua lisäpanostuksina lukiokoulutukseen.

OKM:n asettama työryhmä selvitti lukiokoulutuksen rahoitusta viime vaalikauden lopulla, mutta selvitys on unohdettu. Rahoituksessa tulisi siirtyä pienten lukioiden lisästä saavutettavuuslisään, jossa otetaan huomioon ikäluokan suuruus alueella sekä kunnan syrjäisyys. Näin saavutettavuus voitaisiin paremmin turvata.

Edellä selostetun lisäksi oppivelvollisuuden laajentaminen asettaa lukioissa isoja haasteita syksyllä 2021 mm. oppimateriaalien hallinnoinnin suhteen. OAJ nostaakin lukioiden tilanteen yhdeksi budjetin kipupisteeksi.

Ammatillinen koulutus sai kaivatut opettajarahat

Koulutusleikkausten myötä ammatillisesta koulutuksesta on leikattu noin 20–25 % kokonaisrahoituksesta. Muutosten myötä ammatillisesta koulutuksesta irtisanottiin noin 1600 opettajaa. Vaikka perusrahoituksen osuuden nostaminen 70 % tasolle vakauttaa tilannetta, ei uusi rahoitusmalli varsinaisesti paranna tilannetta. Nykyisten rahojen siirtäminen paikasta toiseen ei ratkaise sitä tosiasiaa, että ammatillinen koulutus on Suomessa aliresursoitu, mikä vaarantaa laadukkaan koulutuksen toteuttamisen. Erityisesti rahoitusvaje näkyy siinä, ettei opetusta voida järjestää opiskelijoiden tarvetta vastaavaa määrää.

Ammatillisen koulutuksen kertaluonteinen 150 milj. rahoitus opettajien palkkaamiseen on tärkeää. Kaksivuotisena toteutettuna se antaa mahdollisuuden jonkinlaiselle suunnitelmallisuudelle ja osaltaan varmistaa oppivelvollisuuden laajentamisen onnistumista. Jatkossa tämä rahoitus on muutettava pysyväksi osaksi perusrahoitusta kattamaan aiempina vuosina tehtyjä leikkauksia ja mahdollistamaan oppivelvollisuus-uudistuksen yhteydessä täsmennettyjä opiskelijoiden oikeuksia opetukseen.

Laadukkaan ja opiskelijan kannalta tasa-arvoisen ammatillisen koulutuksen toteuttaminen edellyttää myös opetuksen määrän säätämistä. Vähimmäisopetuksen saatavuuden määräksi, silloin kun opiskelijalla ei ole aiempaa osaamista, pitäisi säätää 18 tuntia osaamispistettä kohden. Tämä lisäisi myös yhdenvertaisuutta toisen asteen opiskelijoiden kesken, koska lukiossa kurssia kohden opetuksen määrästä on säädös olemassa.

Taiteen perusopetukseen pieni yksikköhintarahoituksen korotus

Taiteen perusopetuksen yksikköhintarahoitukseen on esitetty hienoista nousua vuodelle 2021 (82,11 euroa/ opetustunti). Korotuksessa on otettu huomioon kustannusten nousu. OAJ pitää korotusta erittäin tarpeellisena.

Taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön merkitys yhteiskunnalle näkyy sosiaalisen hyvinvoinnin, terveyden, oppimisen, talouden, ympäristön ja kulttuurisen kestävyyden edistämisenä. OAJ muistuttaa, että luovat alat muodostavat 7,3 % Suomen BKT:sta ja taiteeseen sijoitettu euro tuo takaisin 5–7 euroa (Taideneuvosto 2016–2019).

Niin ikään vapaaseen sivistystyöhön sijoitettu euro tuo tutkitusti takaisin jopa 6 euroa säästyneinä terveys- sosiaalimenoina kaikissa ikäryhmissä, erityisesti senioriväestön piirissä.

Ammattikorkeakoulut edelleen ilman TKI-rahoitusta

Ammattikorkeakoulujen määrälliset tavoitteet nousevat merkittävästi tutkinnon ja 55 opintopistettä suorittaneiden sekä henkilöstön julkaisujen osalta. Perusrahoitusta korjataan kaksi prosenttia verrattuna vuoteen 2020. Rahoituksen tason korjaaminen on maltillista suhteessa siihen, millä vauhdilla ammattikorkeakouluilta leikattiin kahdella edellisellä hallituskaudella (-23 %). Edelleen perusrahoituksen taso on matalammalla tasolla kuin vuonna 2011 (965 milj./ alvillinen).

Tavoiteajassa tutkinnon suorittaneiden määrän (2,7 %) ja 55 op suorittaneiden (2 %) %-määrän nostaminen on haaste paitsi korona-ajan opetusjärjestelyjen johdosta myös pitkään jatkuneen opetushenkilöstömäärän vähenemisen takia. Henkilöstöä on rekrytoitava lisää tämän tavoitteen toteutumisen ja opiskelijamäärälisäyksen takia. Tavoite on siis hyvä, jos opetushenkilöstön määrää samalla kasvatetaan.

T&K-menojen BKT-osuus (%) 2,72 on pettymys suhteessa siihen, mitä esim. TKI-tiekartta toimenpiteinä edellyttää Suomelta. Emme ole edelleenkään edes vuoden 2018 tasolla ja asetettu BKT-osuus on sama kuin vuonna 2020. Myös ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rahoittaminen OKM:n momentilta puuttuu, vaikka hallitusohjelman mukaan ammattikorkeakoulujen tekemää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan suomalaisessa TKI-järjestelmässä.

Maahantuloprosessien sujuvoittaminen vaatii edelleen toimia. Poikkeusolot lisäsivät ongelmia maahantulossa. Suomi tarvitsee ulkomaisia opiskelijoita monestakin syystä, taustalla on muun muassa työvoimatarpeeseen liittyviä tai kansainvälistymistä lisääviä tekijöitä. Ammattikorkeakoulu on vahva kouluttaja monille yhteiskunnallisesti tärkeille aloille. Ehdotettu pilotti on erittäin tarpeellinen.

Yliopistojen tutkintotavoitteiden määrä kasvaa, rahoitus laahaa

Yliopistojen osalta aloituspaikkojen ja tutkintojen määrän lisääminen on korkeakouluvision tavoitteiden ja osaamistason nostamisen näkökulmasta oikea toimenpide. OAJ huomauttaa, että yliopistojen perusrahoitusta ei kuitenkaan kasvateta suhteessa tavoitteisiin. Indeksirahoituksen toteutuminen pitää perusrahoituksen tason kustannusten mukana, mutta reaalisesti ei nosta toimintaedellytyksiä. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös huomattavan pitkäjänteistä rahoitusta. Henkilöstön määrä on yliopistoissa vuoden 2014 tasolla, mutta tavoiteasetanta täysin uusissa lukemissa.

Korkeakoulutuksen TKI-toiminnan osalta ensi vuoden budjetti ei juuri lisää tutkimusrahoitusta, ja TKI-tiekartan tavoitetaso (4 % BKT:stä), johon hallitus itse on sitoutunut, on karkaamassa. Ensi vuoden budjetissa Suomen Akatemian myöntövalmius

kasvaa noin 50 miljoonaa. Tämä on kuitenkin pääosin kohdennettua rahoitusta mm. COVID-19 tutkimukseen, ilmastonmuutokseen liittyvään tutkimukseen, sekä kriisi- ja huoltovarmuustutkimukseen. Tutkimuksen osalta pitäisi pyrkiä pitkäjänteiseen tutkijalähtöisen tutkimusrahoituksen vahvistamiseen, joka tukee läpimurtoinnovaatioiden tekemistä ja tutkimuksen perustan vahvistamista.

Jatkossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että tutkimusrahoitusta ei entisestään sirpaloiteta eikä kohdennetun rahoituksen osuus kokonaisuudesta kasva. Veikkausvoittorahojen kompensointi ensi vuodelle ei heikennä yliopistojen tutkimuksen tekemisen edellytyksiä, mutta vaatii asian ratkaisemista kestävällä tavalla jo lähiaikoina, jotta Suomen kilpailukyky voidaan turvata. Yliopistorahoitus on kokonaisuus, jossa kaikkien sen osien, perus- ja tutkimusrahoituksen, on hyvä olla tasapainossa, jolloin kaikkia lain mukaisia tehtäviä voidaan toteuttaa laadukkaasti.

Työikäisen väestön osaamisen kehittäminen paras työllisyystoimi

Hallitusohjelman tavoitteet jatkuvan oppimisen osalta ovat hyviä ja kannatettavia. Valitettavasti toimet tavoitteisiin pääsemiseksi ovat olleet ohuita. Budjettiriihen päätöksenä tehty 40milj. kohdentaminen EU:n elvytysrahastosta on ehdottoman tarpeellinen, kunhan se käytetään koulutuksen mahdollistamiseksi, eikä raha kulu vain organisaation kasvattamiseen.

Elvytysrahojen suuntaaminen jatkuvaan oppimiseen on tärkeää työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman helpottamiseksi. Työikäisen väestön osaamisen kehittäminen on parasta työllisyyspolitiikkaa. Lisäksi resursseja tarvitaan myös ohjaukseen ja neuvontaan tukemaan aikuisten opinpolkuja. Heikot perustaidot omaaville suunnattua vapaan sivistystyön koulutusta on niin ikään tuettava.

Elvytysrahastosta tulee kohdentaa rahoitusta aliedustettujen, kuten ilman toisen asteen koulutusta omaavien työmarkkina-aseman parantamiseksi koulutuksen avulla. Tällä hetkellä kyseisen väestön työllisyysaste on vain 43 %.

Hallituksen tavoitteena on luoda päätöksillään työllisyysvaikutukset 80 000 lisätyöllisen palkkaamiselle. Suomen vahvuus perustuu osaamiseen ja innovaatioihin minkä vuoksi työllisyystoimissa TKI:n rooli on tunnustettava ja jatkuvan oppimisen hyviin tavoitteisiin on aika päästä. OAJ edellyttää tehokkaita työllisyystoimia, sillä työllisyyden paraneminen suojaa meitä myös suomalaista osaamista murentavilta koulutusleikkauksilta.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Risto-Matti Alanko
koulutuspolitiikan asiantuntija